

Xogħol fuq pjattaforma diġitali: politika u prattika rigward is-saħħa u s-sigurtà fuq il-post tax-xogħol għall-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju

Il-kuntest tal-politika ⁽¹⁾

Bl-emergenza tal-ekonomija diġitali, il-pjattaformi tax-xogħol diġitali qed isiru atturi ewlenin fl-ekonomija u fis-swieq tax-xogħol Ewropej. Billi jgħaqqdu lill-klijenti mal-ħaddiema tal-pjattaformi, il-pjattaformi tax-xogħol diġitali joħolqu opportunitajiet ġodda biex jiġi ġġenerat dħul permezz ta' xogħol flessibbli u biex jitnaqqsu l-ostakli għad-dħul fis-suq tax-xogħol (Eurofound, 2018). L-xogħol fuq pjattaforma diġitali jġib miegħu wegħda ta' livelli għoljin ta' flessibilità u awtonomija, bil-ħaddiema tal-pjattaformi jkunu jistgħu jagħzlu meta, fejn u kemm idumu jaħdmu, kif ukoll liema kompiti jaċċettaw. Madankollu, tqajjem tħassib kemm mill-komunità xjentifika kif ukoll minn dik ta' politika dwar il-kundizzjonijiet tax-xogħol u tal-impjeg tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali, inklużi l-kundizzjonijiet fil-qasam tas-saħħa u sikurezza okkupazzjonali (OSH), kif inhu diskuss aktar 'il quddiem (EU-OSHA, 2015; 2017). Il-kriżi tal-COVID-19 ma ġibditx biss l-attenzjoni għar-riskji tal-OSH fix-xogħol fuq pjattaforma, iżda aggravathom ukoll speċjalment għal xi gruppi ta' ħaddiema tal-pjattaformi, jiġifieri dawk li jinsabu l-aktar f'riskju li jiġu esposti għall-COVID-19 u/jew li qed jiffaċċjaw telf ta' dħul. Fl-istess ħin, il-karatteristiċi ewlenin tax-xogħol fuq pjattaforma jikkumplikaw l-implimentazzjoni tas-sistemi ta' prevenzjoni u ġestjoni tar-riskju tal-OSH (Stephany *et al.*, 2020; ILO, 2021).

Bi tweġiba għall-iżvilupp rapidu tax-xogħol fuq pjattaforma, dawk li jfasslu l-politika fil-livell tal-UE u fl-Istati Membri ħadu inizjattivi u azzjonijiet biex jindirizzaw xi wħud minn dawn l-isfidi, f'konformità mal-prinċipji stipulati fil-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali ⁽²⁾. Il-Kummissjoni Ewropea nediet inizjattiva li **għandha l-għan li ttejjeb il-kundizzjonijiet tax-xogħol fix-xogħol fuq pjattaforma**. Il-konsultazzjoni fl-ewwel stadju fost is-sħab soċjali Ewropej dwar din l-inizjattiva tnediet fi Frar 2021, u l-konsultazzjoni fit-tieni stadju tnediet f'Ġunju 2021 ⁽³⁾. L-inizjattiva tkopri kwistjonijiet bħal possibbiltajiet biex jiġu ffaċilitati l-klassifikazzjoni tal-istatus fl-impjeg u l-aċċess għad-drittijiet tax-xogħol u tal-protezzjoni soċjali; modi kif jista' jittejjeb l-forniment ta' informazzjoni lill-ħaddiema tal-pjattaformi, konsultazzjoni tal-ħaddiema tal-pjattaformi mill-pjattaforma u opportunitajiet għal rimedju mal-pjattaforma f'każ ta' problemi jew żbalji (eż. possibbiltajiet ta' lment u ta' bidla f'rieżami li jitqies ingust mill-ħaddiem tal-pjattaforma), b'mod partikolari b'rabta mal-immaniġġjar algoritmiku ⁽⁴⁾; kif għandhom jiġu ċċarati r-regoli applikabbli f'każijiet ta' xogħol transfruntier fuq pjattaforma; u possibbiltajiet ta' tishiħ tal-infurzar tar-regoli u tal-leġiżlazzjoni, tar-rappreżentanza kollettiva u tad-djalogu soċjali. L-indirizzar

⁽¹⁾ Din in-nota dwar il-politika tiġbor fil-qosor is-sejbiet ewlenin u t-tagħlimiet meħuda mir-rieżami tad-dokumentazzjoni *Digital platform work and occupational safety and health: a review* (l-xogħol fuq pjattaforma diġitali u s-saħħa u sikurezza okkupazzjonali: rieżami), imħejjija bħala parti mill-istudju "Overview of OSH policies, research and practices in the context of digital platform work, through review of existing data and information, fieldwork research and policy analysis in the European Union" (Harsa ġenerali lejn il-politiki, ir-riċerka u l-prattiki tal-OSH fil-kuntest tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali, permezz ta' rieżami tad-*data* u l-informazzjoni eżistenti, riċerka fuq il-post u analiżi tal-politika fl-Unjoni Ewropea). Dan l-istudju dwar is-saħħa u sikurezza okkupazzjonali (OSH) u x-xogħol fuq pjattaforma diġitali għandu l-għan li jikkontribwixxi għar-riċerka tal-Aġenzija Ewropea għas-Sigurtà u s-Saħħa fuq il-Post tax-Xogħol (EU-OSHA) dwar id-diġitalizzazzjoni u l-OSH, kif ukoll għall-Kampanja madwar l-UE kollha ta' Postijiet tax-Xogħol Hielsa mill-Periklu li tirrigwarda d-Diġitalizzazzjoni u l-OSH li għandha titnieda mill-EU-OSHA fl-2023. Ir-rieżami tad-dokumentazzjoni jqis kemm il-letteratura akkademika kif ukoll dik griża.

⁽²⁾ Li jkun hemm ambjent tax-xogħol hieles mill-periklu, sikur u adattat sew huwa wieħed mill-prinċipji ewlenin tal-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali. Skont dan il-prinċipju, il-ħaddiema għandhom (i) id-dritt għal livell għoli ta' protezzjoni tas-saħħa u s-sikurezza tagħhom fuq il-post tax-xogħol, (ii) id-dritt għal ambjent tax-xogħol li jkun adattat għall-ħtiġijiet professjonali tagħhom u li jippermettilhom jestendu l-partecipazzjoni tagħhom fis-suq tax-xogħol, u (iii) id-dritt li d-*data* personali tagħhom tiġi protetta fil-kuntest tal-impjeg. Ara l-Proklamazzjoni Interstituzzjonali 2017/C 428/09 dwar il-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali tat-13 ta' Diċembru 2017 (ĠU C 428, 13.12.2017, p. 10–15). Disponibbli fuq: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017C1213%2801%29>

⁽³⁾ Ara https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2944

⁽⁴⁾ L-immaniġġjar algoritmiku huwa ddefinit bħala prattiki ta' sorveljanza, governanza u kontroll imwettqa minn algoritmi tas-software fuq hafna ħaddiema (Möhlmann u Zalmanson, 2017, p. 4).

ta' dawn il-kwistjonijiet se jkollu wkoll impatt fuq l-OSH fix-xogħol fuq pjattaforma ⁽⁵⁾, anke jekk indirettament.

Il-legalizzaturi u l-qradi fl-Istati Membri kellhom jikkonfrontaw ukoll l-isfidi tax-xogħol fuq pjattaforma, iżda spiss kien diffiċli biex jintegraw ix-xogħol fuq pjattaforma fl-oqfsa regolatorji fis-seħħ. Dan irriżulta f'ħafna approċċi differenti. Pereżempju, xi Stati Membri indirizzaw il-kwistjoni tal-klassifikazzjoni tal-istatus fl-impjeg (eż. il-Liġi Spanjola dwar is-Sewwieqa ⁽⁶⁾ tipprovdi preżunzjoni ta' impjeg dipendenti għall-ħaddiema tal-pjattaforma diġitali attivi fis-settur tal-konsenji), filwaqt li Stati Membri oħra evitaw il-kwistjoni (eż. il-Liġi Franciża El Khomri ⁽⁷⁾ tkopri ħaddiema tal-pjattaforma li jaħdmu għal rashom f'każijiet fejn il-pjattaforma tiddetermina l-kundizzjonijiet u l-prezzijiet tal-forniment ta' servizzi, sabiex ikunu dawk il-ħaddiema tal-pjattaforma biss li jiksbu intitolamenti bħall-aċċess għat-taħriġ u l-assigurazzjoni għall-aċċidenti fuq il-post tax-xogħol). L-awtoritajiet responsabbli għall-monitoraġġ u l-infurzar tar-regolamenti dwar ix-xogħol, il-protezzjoni soċjali u l-OSH, bħall-ispettorati tax-xogħol, wettqu spezzjonijiet f'diversi Stati Membri tal-UE (eż. il-Belġju, il-Kroazja, Spanja, l-Italja, il-Lussemburgu, il-Polonja) bil-għan li jivvalutaw il-kundizzjonijiet tax-xogħol u tal-impjeg fix-xogħol fuq pjattaforma, inklużi s-saħħa u sikurezza okkupazzjonali. Madankollu, ix-xogħol tagħhom huwa kkumplikat minn fatturi bħall-inċertezza dwar jekk ix-xogħol fuq pjattaforma jaqax fi ħdan il-mandat tagħhom, diffikultajiet fl-identifikazzjoni tal-pjattaforma u tal-ħaddiema tal-pjattaforma, u nuqqas ta' regoli dwar l-ispezzjonijiet ġewwa d-djar ta' persuni fiżiċi.

X'inhu x-xogħol fuq pjattaforma diġitali?

Id-definizzjoni tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali

Ix-xogħol fuq pjattaforma diġitali jirreferi għax-xogħol imħallas kollu li jiġi pprovdut jew immedjat permezz ta' pjattaforma tax-xogħol diġitali ⁽⁸⁾, li jgħaqqdu lill-ħaddiema tal-pjattaforma mal-klijenti bil-għan li jwettqu kompiti speċifiċi jew li jsovvu kwistjonijiet speċifiċi. Dawn il-kompiti jistgħu jinvolvu firxa ta' attivitajiet imwettqa fuq il-post, bħal xogħol bl-idejn jew konsenja ta' pakketti, jew inkella attivitajiet kompletament online bħall-ipprogrammar mill-bogħod jew rieżami ta' kontenut online. Ix-xogħol fuq pjattaforma diġitali jiddependi mill-użu ta' **algoritmi** ⁽⁹⁾ biex jiġu allokati, immonitorjati u evalwati l-kompiti tax-xogħol – u/jew immonitorjati u evalwati l-imġiba u l-prestazzjoni tal-ħaddiema tal-pjattaforma – dan huwa magħruf ukoll bħala mmaniġġjar algoritmiku ⁽¹⁰⁾. L-immaniġġjar algoritmiku għandu diversi karatteristiċi li jistgħu jaffettwaw b'mod serju s-saħħa fiżika u mentali u l-benesseri tal-ħaddiema li jkunu sugġetti għalih. L-ewwel nett, l-immaniġġjar algoritmiku jinvolvi l-monitoraġġ u l-evalwazzjoni kontinwi tal-imġiba u tal-prestazzjoni tal-ħaddiema permezz ta' teknoloġiji diġitali, li f'xi każijiet ikollhom l-għamla ta' **sorveljanza diġitali**. Barra minn hekk, it-teħid ta' deċizjonijiet awtomatizzati jew semiawtomatizzati, mingħajr intervent mill-bniedem, jirriżulta fil-fatt li l-ħaddiema jkollhom jinteraġixxu ma' sistema aktar milli ma' bniedem (eż. maniġer). Kwistjoni oħra assoċjata mal-immaniġġjar algoritmiku hija relatata mal-assimetrija tal-enerġija u tal-informazzjoni li jirriżultaw min-nuqqas ġenerali ta' trasparenza b'rabta mal-funzjonament tal-algoritmu. F'dak ir-rigward, ta' min isemmi l-Liġi tas-Sewwieqa adottata reċentement fi Spanja li tistipula li l-pjattaforma jridu jinformaw lill-Kunsill tax-Xogħlijiet (jiġifieri l-kanal ewlieni tar-rappreżentanza fuq il-post tax-xogħol għall-impjegati fi Spanja⁽¹¹⁾) dwar il-funzjonament intern tal-algoritmi użati ⁽¹²⁾. Fl-aħħar nett, ta' min jenfasisza li l-pjattaforma tax-xogħol diġitali, permezz tal-

⁽⁵⁾ Fuq din in-nota, huwa importanti li jiġi enfasiszta il-Qafas Strateġiku tal-UE dwar is-Saħħa u s-Sikurezza fuq il-Post tax-Xogħol 2021-2027 adottat fit-28 ta' Gunju 2021 (il-Kummissjoni Ewropea, 2021). Il-qafas tal-OSH jistipula prijoritajiet u azzjonijiet ewlenin għat-titjib tas-sikurezza u s-saħħa fuq il-post tax-xogħol f'dinja tax-xogħol li qed tinbidel, ikkaratterizzata mit-tranzizzjoni doppja ekoloġika u diġitali.

⁽⁶⁾ Id-Digriet Amministrattiv Rjali 9/2021 tal-11 ta' Mejju 2021.

⁽⁷⁾ Il-Liġi Nru 2016-1088 tat-8 ta' Awwissu 2016.

⁽⁸⁾ Hawnhekk, pjattaforma tax-xogħol diġitali hija ddefinita bħala "kumpanija privata bbażata fuq l-internet li tintermedja b'firxa tvarja ta' servizzi ta' superviżjoni fuq talba, mitluba minn klijenti individwali jew korporattivi u pprovduti direttament jew indirettament minn individwi, irrispettivament minn jekk dawn is-servizzi jitwettqu fuq il-post jew online" (ara l-glossarju mehmuż mal-konsultazzjoni fit-tieni stadju tas-sħab soċjali Ewropej dwar l-inizjattiva li ġeja tal-Kummissjoni biex jittejjbu l-kundizzjonijiet tax-xogħol fix-xogħol fuq pjattaforma). Ara https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2944.

⁽⁹⁾ Algoritmi jew — b'mod aktar preċiż — algoritmi tas-software, jistgħu jiġu ddefiniti bħala "proċeduri pprogrammati bil-kompjuter biex id-*data* ta' input tiġi trasformata f'output mixtieq" (Kellogg *et al.*, 2020).

⁽¹⁰⁾ L-immaniġġjar algoritmiku huwa ddefinit bħala bħala bħala prattiki ta' sorveljanza, governanza u kontroll imwettqa minn algoritmi tas-software fuq ħafna ħaddiema (Möhlmann u Zalmanson, 2017, p. 4).

⁽¹¹⁾ Ara <https://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Countries/Spain/Workplace-Representation>.

⁽¹²⁾ L-Artikolu 64.4 d) tal-Liġi tal-Istatut tal-Ħaddiema.

algoritmi tagħhom, jimplimentaw mekkanizmi biex jinfluwenzaw l-imġiba tal-ħaddiema tal-pjattaformi, bħal sistemi ta' klassifikazzjoni ⁽¹³⁾, nudging ⁽¹⁴⁾, ludifikazzjoni ⁽¹⁵⁾ u pprezzar dinamiku ⁽¹⁶⁾. Dawn il-mekkanizmi jintużaw biex iheggu lill-ħaddiema jwettqu xogħol b'ċertu mod jew f'ċerti ħinijiet (eż. meta u għal kemm żmien). Dan jaffettwa l-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata tal-ħaddiema tal-pjattaformi, is-sodisfazzjon ġenerali bl-impjegji u bil-ħajja, u s-saħħa mentali u fiżika.

Arranġamenti tax-xogħol mhux standard u impjegġ indipendenti huma prattiki komuni fix-xogħol fuq pjattaforma diġitali. Fit-termini u l-kundizzjonijiet tagħhom, il-pjattaformi tax-xogħol diġitali tipikament jistipulaw li l-ħaddiema tal-pjattaformi li jużaw il-faċilitajiet tagħhom jaħdmu għal rashom, jew jindikaw li ma teżisti l-ebda relazzjoni standard ta' impjegġ (impjegatur-impjegat) bejn il-pjattaforma u l-ħaddiema tal-pjattaformi. Il-klassifikazzjoni tal-ħaddiema tal-pjattaformi bħala impjegġ indipendenti tista' tkun problematika, speċjalment f'każijiet fejn il-pjattaformi jeżerċitaw kontroll sinifikanti fuq il-ħaddiema tal-pjattaformi tagħhom u jkun hemm suspett ta' impjegġ indipendenti fittizju, kif inhu evidenti minn diversi kawżi tal-qorti li ġew ippubblicizzati ħafna madwar l-Ewropa kollha ⁽¹⁷⁾. B'dan il-mod, il-pjattaformi tax-xogħol diġitali jittrasferixxu **r-riskji, l-obbligazzjonijiet u r-responsabbiltajiet** — inklużi r-riskji għas-sikurezza u s-saħħa u l-ġestjoni tagħhom — **għal fuq il-ħaddiema tal-pjattaformi**. Barra minn hekk, il-leġiżlazzjoni ewlenija dwar il-protezzjoni tal-impjegġ u l-OSH fil-livell tal-UE u fil-biċċa l-kbira tal-Istati Membri tapplika għall-impjegati biss. Fl-istess ħin, ix-xogħol fuq pjattaforma jixbah elementi ta' għadd kbir ta' arranġamenti tax-xogħol mhux standard, bħal kuntratti ta' zero sigħat, kuntratti fuq talba, kuntratti part-time, xogħol okkażjonali, kuntratti ma' aġenzija ta' impjegġ temporanju u kuntratti temporanji, li tradizzjonalment sfidaw u xerrdu r-responsabbiltajiet ta' prevenzjoni u mmaniġġjar tal-OSH (Howard, 2017; Tran u Sokas, 2017; il-Parlament Ewropew, 2020).

Distinzjoni bejn it-tipi differenti ta' xogħol fuq pjattaforma diġitali

Bl-eteroġenità dejjem tikber tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali, għet proposta firxa ta' **tassonomiji** fil-letteratura biex jiġu koperti l-karatteristiċi ewlenin li jgħinu biex jiġu distinti tipi differenti ta' xogħol fuq pjattaforma. L-aktar tassonomiji bażiċi jiddifferenzjaw bejn xogħol fuq il-post u xogħol fuq pjattaforma diġitali online (ara OECD, 2018; ILO, 2021), filwaqt li tassonomiji aktar avvanzati jqisu wkoll aspetti bħall-kumplessità u l-iskala tal-kompiti mwettqa, il-kontenut tal-kompitu, il-proċess ta' tqabbil, l-attur li jalloka l-kompiti u l-livell ta' kontroll eżerċitat mill-pjattaforma fuq il-ħaddiema tagħha (Eurofound, 2018; Pesole *et al.*, 2018; Brancati *et al.*, 2020; il-Kummissjoni Ewropea, 2020; Bérastégui, 2021).

Biex jiġu identifikati d-dimensjonijiet li jaffettwaw ir-riskji tal-OSH li l-ħaddiema tal-pjattaformi jiltaqqgħu magħhom u għall-prevenzjoni u l-ġestjoni ta' dawk ir-riskji, qed tiġi proposta tassonomija bi tliet dimensjonijiet li tista' tiġi kkombinata biex tagħti erba' tipi ta' xogħol fuq pjattaforma diġitali (Tabella 1).

⁽¹³⁾ B'sistemi ta' klassifikazzjoni, il-klijenti jistgħu jevalwaw il-prestazzjoni tal-ħaddiema billi jagħtu punteġġ (eż. minn stilla waħda sa ħames stilel), pereżempju abbażi tal-veloċità jew tal-akkuratezza tax-xogħol imwettaq. Bl-implimentazzjoni ta' sistemi ta' klassifikazzjoni, il-pjattaformi jiddelegaw kompiti maniġerjali lill-klijenti (Bérastégui, 2021).

⁽¹⁴⁾ Fil-ktieb seminali tagħhom, Thaler u Sunstein (2008) jiddefinixxu nudge bħala "kwalunkwe aspekt tal-arkitettura tal-għażla li jibdel l-imġiba tan-nies b'mod prevedibbli mingħajr ma jipprekludi għażliet jew jibdel b'mod sinifikanti l-inċentivi ekonomiċi tagħhom". Għalhekk, nudging għandu jinftehem bħala l-użu ta' tekniki differenti biex tiġi promossa mġiba "aktar ippreferuta". Il-vantaġġ tan-nudging huwa li huwa rħis u inqas invażiv minn tekniki oħra (eż. prekluzjoni ta' ċerta mġiba). Eżempju komuni huwa teknika li tintuża biex tneġġeġ ikel tajjeb għas-saħħa, li tinvolvi t-tqegħid ta' frott xi mkien li huwa viżibbli faċilment, aktar milli l-prekluzjoni ta' ikel ħażin għas-saħħa. Pereżempju, il-pjattaformi jistgħu jagħtu nudge lill-ħaddiema tal-pjattaformi biex jibqgħu online billi joffru inċentiv finanzjarju jekk ma jmorrux offline.

⁽¹⁵⁾ "Ludifikazzjoni" tintfiehmem bħala l-applikazzjoni ta' sistemi tal-logħob — kompetizzjoni, premji, kwantifikazzjoni tal-imġiba tal-ġugaturi u/jew tal-utenti — f'oqsma mhux tal-logħob, bħax-xogħol, il-produttività u l-fitness (Woodcock u Johnson, 2017).

⁽¹⁶⁾ Il-pjattaformi jistgħu joffru remunerazzjoni oġġla għat-tweqqi ta' ċertu kompitu biex iheggu lill-ħaddiema tal-pjattaformi jaċċettaw dak il-kompitu. Pereżempju, Uber tista' żżid il-prezz għal kull vjaġġ matul is-sigħat bl-akbar ammont ta' traffiku jew f'żoni fejn id-domanda tkun għolja iżda jkun hemm biss ftit sewwieqa disponibbli.

⁽¹⁷⁾ Pereżempju, fi Franza, Cour de cassation, il-Kawża 17-20.079 tat-28 ta' Novembru 2018; fi Spanja, Tribunal Supremo, il-Kawża 805/2020 tal-25 ta' Settembru 2020; fi-Italja, Corte suprema di cassazione, il-Kawża 1663/2020 tal-24 ta' Jannar 2020; fir-Renju Unit, il-Qorti Suprema, il-Kawża 2019/0029 tad-19 ta' Frar 2021; fin-Netherlands, Gerechtshof Amsterdam, il-Kawża 200.261.051/01 tas-16 ta' Frar 2021.

Tabella 1: Tassonomija tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali

Dimensjoni	Tip ta' xogħol fuq pjattaforma diġitali			
	Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4
Format tal-provvista tax-xogħol	Fuq il-post	Fuq il-post	Online	Online
Livell ta' ħiliet meħtieġ biex jitwettqu l-kompiti	Baxx	Għoli	Baxx	Għoli
Livell ta' kontroll eżerċitat mill-pjattaforma tax-xogħol diġitali	Għoli	Moderat	Għoli	Baxx

Sors: Elaborazzjoni proprja tal-awturi

L-ewwel dimensjoni hija **l-format tal-provvista tax-xogħol**: online jew fuq il-post. Fiż-żewġ każijiet, it-tqabbil tal-ħaddiema tal-pjattaformi mal-klijenti jsir online, iżda x-xogħol innifsu jsir jew fil-post jew inkella jista' jsir virtwalment bl-użu ta' apparat elettroniku fi kwalunkwe post. Minn perspettiva tal-OSH, l-ambjent fiżiku li fih jitwettaq ix-xogħol jiddetermina bil-qawwa kemm ir-riskji tal-OSH kif ukoll il-ġestjoni tagħhom (EU-OSHA, 2015). Pereżempju, it-twettiq ta' kompitu li jiddependi mix-xogħol tal-idejn f'dar il-klijent jinvolvi riskji tal-OSH differenti minn dawk assoċjati mat-twettiq ta' kompitu bbażat fuq desk f'dar il-ħaddiem stess.

It-tieni dimensjoni hija **l-livell ta' ħiliet meħtieġ biex jitwettaq il-kompitu**: baxx jew għoli. Dan jidentifika l-kontenut, l-iskala u l-kumplessità tal-kompitu. Dawn kollha jaffettwaw ir-riskji tal-OSH li l-ħaddiema tal-pjattaformi jiltaqgħu magħhom. Barra minn hekk, il-ħaddiema tal-pjattaformi spiss jiffaċċjaw spariġġ fil-ħiliet (Cedefop, 2020; Bérastégui, 2021): ħafna minnhom huma kkwalfikati żżejjed għall-kompiti li jwettqu (speċjalment il-ħaddiema tal-pjattaformi f'xogħol fuq il-post b'livell baxx ta' ħiliet, eż. il-konsenja tal-ikel, jew xogħol online, eż. it-tikkettar tal-immaġnijiet), li jista' jwassal għal frustrazzjoni, nuqqas ta' motivazzjoni u nuqqas ta' tagħbija konjittiva. Min-naħa l-oħra, il-ħaddiema tal-pjattaformi jistgħu ma jkunux kwalifikati biżżejjed għall-kompiti assenjati lilhom, li jista' jikkawża stress. Dan jista' jseħħ meta l-ħaddiema tal-pjattaformi jhossuhom suġġetti għal pressjoni biex jaċċettaw kwalunkwe kompitu li jiġi allokat lilhom, minħabba l-biża' li ma jintgħażlux fil-futur jekk ma jaċċettaw ix-xogħol. Barra minn hekk, jista' jkun li l-ħaddiema ma jkollhomx it-taħriġ u l-għarfien tal-OSH meħtieġa biex iwettqu xogħolhom b'mod sikur u tajjeb għas-saħħa. Dan jaffettwa wkoll il-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskji tal-OSH; pereżempju, il-ħaddiema tal-pjattaformi jistgħu ma jkunux kompletament konxji mill-prinċipji ta' prevenzjoni, u jistgħu ma jkollhomx il-ħiliet meħtieġa biex jivvalutaw kif xieraq ir-riskji involuti fit-twettiq ta' kompitu speċifiku jew fil-ħidma f'ċertu ambjent, biex jimplementaw miżuri ta' kontroll adegwati, u biex jagħzlu tagħmir adegwat u jużawh b'mod sikur.

It-tielet dimensjoni hija **l-livell ta' kontroll eżerċitat mill-pjattaforma**, li jista' jvarja minn grad ta' kontroll minimu sa għoli. Din id-dimensjoni tindika s-setgħa ġerarkika u l-prerogattivi maniġerjali li pjattaforma diġitali tuża fir-relazzjoni tagħha mal-ħaddiema tal-pjattaformi, b'mod partikolari rigward l-allokkazzjoni, l-organizzazzjoni u l-evalwazzjoni tax-xogħol. Il-livell ta' kontroll:

- jagħti indikazzjoni tal-**grad ta' subordinazzjoni** li l-ħaddiema tal-pjattaformi huma suġġetti għalih, billi s-subordinazzjoni hija l-kriterju legali ewlieni użat biex jiġi ddeterminat l-istatus fl-impjeg u konsegwentement ir-regolamenti tal-OSH applikabbli;
- jindika d-dipendenza tal-pjattaformi tax-xogħol diġitali fuq **l-immaniġġjar algoritmiku**; ir-riċerka sabet li livelli ogħla ta' mmaniġġjar algoritmiku huma assoċjati ma' livelli ogħla ta' riskji tal-OSH, b'mod partikolari riskji psikosoċjali għall-benesseri u s-saħħa mentali tal-ħaddiema tal-pjattaformi diġitali (Bérastégui, 2021).

X'inhuma l-isfidi tal-OSH tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali u dawn kif jistgħu jiġu mmaniġġjati?

Minkejja l-evidenza skarsa dwar ir-riskji tal-OSH u dwar il-prevenzjoni u l-ġestjoni ta' dawk ir-riskji fil-kuntest tax-xogħol fuq pjattaforma, fil-letteratura hemm kunsens dwar xi aspetti:

- Il-biċċa l-kbira mir-riskji u l-isfidi tal-OSH li l-ħaddiema tal-pjattaformi jiltaqgħu magħhom u li huma **relatati direttament mal-kompiti mwettqa bħala xogħol fuq pjattaforma** huma simili għar-riskji u l-isfidi tal-OSH li ħaddiema oħra jiltaqgħu magħhom meta jwettqu l-istess kompiti barra mill-ekonomija tal-pjattaformi.
- Ta' min josserva li x-xogħol fuq pjattaforma huwa kkonċentrat f'**setturi u okkupazzjonijiet li ġeneralment jitqiesu aktar perikolużi**. Bi tqabbil max-xogħol tradizzjonali, ix-xogħol fuq pjattaforma spiss jinvolvi **kompiti addizzjonali u/jew kombinament differenti ta' kompiti**. B'riżultat ta' dan, il-ħaddiema tal-pjattaformi jistgħu jkunu aktar esposti għal riskji jew għal riskji aktar serji milli ħaddiema li jwettqu kompiti komparabbli barra mill-ekonomija tal-pjattaformi.
- Barra minn hekk, ir-riskji u l-isfidi tal-OSH li l-ħaddiema tal-pjattaformi jiltaqgħu magħhom huma **aggravati mill-kundizzjonijiet speċifiċi li taħthom jitwettaq ix-xogħol fuq pjattaforma, li jirriżulta f'riskji tal-OSH addizzjonali għall-ħaddiema tal-pjattaformi**. Dawn jinkludu kwistjonijiet relatati mal-istatus fl-impjieg u l-arranġamenti kuntrattwali tal-ħaddiema tal-pjattaformi; l-użu ta' mmaniġġjar algoritmiku u sorveljanza diġitali; l-iżolament professjonali, bilanċ dgħajjef bejn ix-xogħol u l-ħajja privata u nuqqas ta' appoġġ soċjali; kif ukoll tranżizzjoni tax-xogħol u karrieri mingħajr konfini.
- Barra minn hekk, dawn il-**kundizzjonijiet jikkumplikaw il-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskji u l-isfidi tal-OSH fix-xogħol fuq pjattaforma**, b'mod partikolari d-diffikultajiet biex jiġi ddeterminat l-istatus fl-impjieg tal-ħaddiema tal-pjattaformi u l-konsegwenzi ta' dan fir-rigward tal-applikabbiltà tar-regolamenti tal-OSH.

Meħud flimkien, ix-xogħol fuq pjattaforma għandu implikazzjonijiet sinifikanti għas-sikurezza fiżika u psikoloġika, għas-saħħa u l-benesseri ta' dawk li jaħdmu permezz ta' pjattaformi tax-xogħol diġitali, u dan jista' jkun partikolarment diffiċli biex jiġi indirizzat (EU-OSHA, 2015; 2017; il-Kummissjoni Ewropea, 2020; Bérastégui, 2021). Il-ħaddiema tal-pjattaformi jinsabu partikolarment f'riskju minħabba l-varjetà ta' riskji differenti li huma esposti għalihom u l-fatt li, spiss, hija r-responsabbiltà tal-ħaddiema nfushom li jindirizzaw dawn ir-riskji.

Attivitajiet ta' xogħol simili jgħibu magħhom sfidi u riskji tal-OSH simili

Meta l-kompiti mwettqa bħala xogħol fuq pjattaforma jkunu simili ħafna għal dawk imwettqa barra mill-ekonomija tal-pjattaformi (eż. konsenja ta' pakketti, tindif), ir-**riskji tal-OSH ikunu simili wkoll** (EU-OSHA, 2015; 2017; Tran u Sokas, 2017; Garben, 2019; Samant, 2019). Skont it-tip ta' xogħol fuq pjattaforma, il-ħaddiema jkunu esposti għal tipi differenti ta' riskji fi gradi differenti (eż. riskji ergonomiċi relatati ma' xogħol ibbażat fuq desk bi tqabbil ma' xogħol fiżiku). Madankollu, ix-xogħol fuq pjattaforma għandu tendenza li jkun ikkonċentrat f'**setturi u okkupazzjonijiet li ġeneralment jitqiesu aktar perikolużi**, bħas-settur tat-trasport. Filwaqt li xi wħud mill-attivitajiet imwettqa jeħtieġu ħiliet jew ċertifikazzjoni speċifiċi, mhux il-pjattaformi kollha jeħtieġu li l-ħaddiema tal-pjattaformi tagħhom jipprovdur evidenza tal-kwalifiki tagħhom meta joħolqu kont, billi dan jista' ma jkunx meħtieġ mill-qafas legali fil-pajjiż fejn joperaw. Fl-aħħar nett, il-ħaddiema tal-pjattaformi jistgħu jkunu meħtieġa wkoll iwettqu **kompiti addizzjonali u/jew kombinament differenti ta' kompiti** minn ħaddiema f'impjegi simili fis-suq tax-xogħol tradizzjonali, u b'hekk ikunu jeħtieġu ħiliet oħra. Ix-xogħol fuq pjattaforma spiss jinvolvi **xogħol addizzjonali**, jiġifieri xogħol li mhux meħtieġ f'impjegi komparabbli barra mill-ekonomija tal-pjattaformi (eż. it-twaqqif u ż-żamma ta' kont, it-tiftix għal kompiti u l-komunikazzjoni mal-klijenti), li jista' jwassal għal riskji oħra tal-OSH u għal effetti fuq is-saħħa. Pereżempju, ħaddiem tal-pjattaforma li jkun imħarreg bħala elettricista u li jkollu esperjenza fit-tweqqif ta' tali xogħol għal impjegatur jista' jkun kompletament kwalifikat biex iwettaq xogħol elettriku bħala ħaddiem tal-pjattaforma, iżda jista' ma jkollux esperjenza biex isib il-klijenti, jimmaniġġja r-relazzjonijiet mal-klijenti,

izomm kont tal-qligħ u tad-dokumenti amministrattivi, eċċ. Dan jista' jwassal għal nuqqas ta' sigurtà fl-impjieg u fid-dhul, jikkawża stress, eċċ.

Fatturi li jirriżultaw fi sfidi u riskji addizzjonali tal-OSH fix-xogħol fuq pjattaforma u/jew li jikkumplikaw il-prevenzjoni u l-ġestjoni ta' dawk ir-riskji

L-istatus fl-impjieg u l-arranġamenti kuntrattwali

Fil-letteratura dwar ix-xogħol fuq pjattaforma, **id-determinazzjoni tal-istatus fl-impjieg tal-ħaddiema tal-pjattaforma għet identifikata bħala l-isfida ewlenija li għandha tiġi indirizzata**. Fix-xogħol fuq pjattaforma, id-determinazzjoni tal-istatus fl-impjieg tista' tiġi kkumplikata mit-triangularità tar-relazzjonijiet tax-xogħol (jiġifieri x-xogħol fuq pjattaforma jinvolvi mill-inqas tliet partijiet — pjattaforma, ħaddiem tal-pjattaforma u klijent — li bejniethom jistgħu jeżistu tipi differenti ta' relazzjonijiet kuntrattwali). Il-biċċa l-kbira mill-pjattaforma tax-xogħol diġitali jikkwalifikaw ir-relazzjonijiet tagħhom mal-ħaddiema tal-pjattaforma bħala kuntratti ta' servizzi, u l-ħaddiema tal-pjattaforma nfushom bħala kuntratturi indipendenti/persuni li jaħdmu għal rashom (Eurofound, 2018; Pesole *et al.*, 2018; Prassl, 2018; il-Kummissjoni Ewropea, 2020). Madankollu, dan jista' ma jkunx f'konformità maċ-ċirkostanzi fattwali li fihom joperaw dawn il-ħaddiema tal-pjattaforma. B'mod partikolari, il-ħaddiema tal-pjattaforma involuti f'xogħol fuq il-post b'livell baxx ta' ħiliet jirriskjaw li jiġu kklassifikati b'mod żbaljat bħala persuni li jaħdmu għal rashom (il-Kummissjoni Ewropea, 2020), kif jidher minn għadd dejjem jikber ta' kawżi tal-qorti madwar l-Ewropa kollha (De Stefano, 2021).

Mill-perspettiva tal-OSH, il-kwistjoni ewlenija hija **l-applikabbiltà tal-oqfsa regolatorji eżistenti fil-livell tal-UE u fi Stati Membri individwali** (EU-OSHA, 2015; 2017; Tran u Sokas, 2017). B'mod aktar speċifiku, dawk li jaħdmu għal rashom mhumiex koperti mid-direttivi tal-UE dwar l-OSH jew mill-leġiżlazzjoni nazzjonali dwar l-OSH fil-biċċa l-kbira tal-Istati Membri, u huma ġeneralment responsabbli għas-sikurezza u s-saħħa tagħhom stess. Dawk li jaħdmu għal rashom lanqas ma huma tipikament fil-mira tas-servizzi ta' prevenzjoni. Barra minn hekk, dawk li jaħdmu għal rashom huma esklużi mill-partecipazzjoni tal-ħaddiema u mhumiex koperti minn spezzjonijiet tax-xogħol, li huma komponenti ewlenin ta' sistema effettiva ta' mmaniġġjar tal-OSH. Fil-qosor, fix-xogħol fuq pjattaforma, **ir-responsabbiltà għall-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju tal-OSH tiġi trazzmessa lill-ħaddiema tal-pjattaforma**.

L-immaniġġjar algoritmiku u s-sorveljanza diġitali

L-immaniġġjar algoritmiku jirreferi għall-użu ta' **algoritmi biex jiġu allokat, immonitorjati u evalwati l-kompiti tax-xogħol u/jew biex tiġi mmonitorjata u evalwata l-prestazzjoni tal-ħaddiema tal-pjattaforma** (EU-OSHA, 2017; Eurofound, 2018; Bérastégui, 2021). L-immaniġġjar algoritmiku għandu ħames karatteristiċi ewlenin (Möhlmann u Zalmanson, 2017), li kollha kemm huma jaffettwaw is-sikurezza u s-saħħa tal-ħaddiema tal-pjattaforma:

1. il-monitoraġġ jew it-traċċar kontinwu tal-imġiba tal-ħaddiema tal-pjattaforma, eż. permezz tal-apparat li jgħaqqad lill-ħaddiema tal-pjattaforma mal-pjattaforma (bħat-telefon jew il-komputer tagħhom), billi jittieħdu ritratti tal-iskrin jew billi l-ħaddiem jiġi traċċat permezz tal-GPS;
2. l-evalwazzjoni tal-prestazzjoni tal-ħaddiema tal-pjattaforma, eż. permezz ta' klassifikazzjonijiet tal-klijenti, statistika dwar l-għadd ta' kompiti kompluti jew rifjutati, *data* dwar il-veloċità tal-eżekuzzjoni tal-kompiti;
3. it-teħid ta' deċiżjonijiet (semi)awtomatizzati mingħajr intervent mill-bniedem;
4. l-interazzjoni tal-ħaddiema tal-pjattaforma ma' sistema, li ma tippermetti l-ebda negozjar jew ma tipprovdi opportunità biex jintalab feedback;
5. nuqqas ta' trasparenza dwar il-funzjonament tal-algoritmu ("kaxxa sewda ta' intermedjazzjoni").

L-użu tal-immaniġġjar algoritmiku jxaqleb il-**bilanċ tas-setgħa** li jeżisti bejn il-pjattaforma, il-klijent u l-ħaddiema tal-pjattaforma favur il-pjattaforma (jew, f'xi każijiet, favur il-klijent) (Bérastégui, 2021). Il-pjattaforma jistgħu jikklassifikaw lill-ħaddiema tal-pjattaforma u jassenjaw premji jew penali abbażi tal-prestazzjoni. Il-ħtieġa li tinżamm klassifikazzjoni tajba f'kull ħin u f'ħin reali, u r-realtà tal-konsegwenzi ta' klassifikazzjoni ħażina, jistgħu jkun ta' stress kbir għall-ħaddiema tal-pjattaforma. L-użu tal-

immaniġġjar algoritmiku jimmina l-awtonomija, il-kontroll fuq l-impjieg u l-flessibilità tal-ħaddiema tal-pjattaforma, li jikkawża l-eżawriment, l-ansjetà u l-istress, u għandu impatt negattiv fuq is-saħħa u l-benesseri tal-ħaddiema tal-pjattaforma. Il-pjattaforma jzommu lura milli jikkondividu xi informazzjoni apposta, eż. l-indirizz fejn pakkett ikollu jiġi kkonsenjat u l-għadd ta' ħaddiema tal-pjattaforma li jikkompetu għall-istess kompitu, li jista' jwassal biex il-ħaddiema tal-pjattaforma jhossuhom taħt pressjoni u jista' jirriżulta f'riskji fiżiċi u mentali relatati mas-sikurezza u s-saħħa. L-immaniġġjar algoritmiku jqajjem ukoll mistoqsijiet dwar sa liema punt il-ħaddiema tal-pjattaforma jaħdmu taħt id-direzzjoni ta' jew f'subordinazzjoni għall-pjattaforma, li huwa l-kriterju legali ewlieni użat biex jiġi ddeterminat l-istatus fl-impjieg f'ħafna Stati Membri tal-UE. Fl-aħħar nett, l-immaniġġjar algoritmiku jintuża biex jikkoordina u jimmassimizza l-ammont ta' xogħol, u għalhekk jista' jwassal għal tagħbija okkupazzjonali eċċessiva, bil-ħaddiema jiġu assenjati għadd kbir wisq kompiti (tagħbija kwantitattiva eċċessiva) jew inkella kompiti li ma jkunux allinjati mal-ħiliet tagħhom (tagħbija kwalitattiva eċċessiva), li min-naħa tagħhom jikkawżaw stress u ansjetà (Cedefop, 2020; Bérastégui, 2021) (ara wkoll id-diskussjoni ta' hawn fuq dwar l-importanza li jsir tqabbil bejn il-livell ta' ħiliet meħtieġ u kompiti partikolari). Min-naħa l-oħra, l-immaniġġjar algoritmiku jista' jirriżulta wkoll f'opportunitajiet għall-ġestjoni tar-riskji tal-OSH (Moore, 2019; Cockburn, 2021). Teoretikament, l-algoritmi jistgħu jiġu adattati billi l-miżuri ta' prevenzjoni tal-OSH jiġu integrati fit-tfassil tagħhom, pereżempju billi jiġu allinjati l-obbligi tal-ħin tax-xogħol. Barra minn hekk, mill-perspettiva tal-infurzar, l-għodod ta' monitoraġġ "intelligenti" jistgħu jżidu l-effiċjenza tal-ispezzjonijiet tax-xogħol (Samant, 2019; Cockburn, 2021).

L-iżolament professjonali, il-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata u l-appoġġ soċjali

It-tielet sett ta' fatturi li jaggrava r-riskji tal-OSH fix-xogħol fuq pjattaforma u li jikkumplikaw l-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju tal-OSH huwa relatat mal-**individwalizzazzjoni tax-xogħol**, **l-iżolament professjonali** (kemm l-iżolament fiżiku kif ukoll dak soċjali), **il-kunflitti bejn ix-xogħol u l-ħajja privata u nuqqas ġenerali ta' appoġġ soċjali**. Il-forza tax-xogħol tal-pjattaforma hija anonima, mifruxa mad-dinja kollha u kkaratterizzata minn dawran għoli tal-impjegati. Barra minn hekk, ix-xogħol fuq pjattaforma jitwettaq prinċipalment f'iżolament u f'postijiet tax-xogħol mhux konvenzjonali (eż. fid-djar tal-ħaddiema tal-pjattaforma jew tal-klijenti), li jistgħu ma jkunux adattati għall-ħtiġijiet tal-ħaddiema tal-pjattaforma (EU-OSHA, 2015; 2017; Tran u Sokas, 2017; Bérastégui, 2021). Il-fatt li wieħed ikollu jaħdem f'iżolament mingħajr appoġġ mill-kollegi u mill-manigment huwa ta' stress u għandu impatt negattiv fuq is-sodisfazzjon tax-xogħol u ż-żamma tal-impjieg (Bérastégui, 2021). L-effett (pożittiv) tal-ħidma f'post tax-xogħol konvenzjonali b'appoġġ mill-kollegi jew mill-manigment jintilef (EU-OSHA, 2017; Tran u Sokas, 2017; Samant, 2019). F'dan il-kuntest, il-kunflitti bejn ix-xogħol u l-ħajja privata jistgħu jiġu aggravati billi l-konfini bejn l-ambjent tax-xogħol u dak domestiku jsiru inqas ċari, kif ukoll il-konfini bejn il-ħin tax-xogħol u l-ħajja tal-familja (Bérastégui, 2021). Fost il-kwistjonijiet komunement irrappurtati f'dan ir-rigward hemm li x-xogħol fuq pjattaforma jinvolvi ħin mhux imħallas, skedi ta' xogħol mhux prevedibbli u irregolari, eċċ. Barra minn hekk, ħafna ħaddiema tal-pjattaforma ma għandhomx identità professjonali u ma jsibux ix-xogħol tagħhom sinifikattiv. Dawn il-kwistjonijiet kollha huma assoċjati ma' problemi tal-irqad, mal-eżawriment, mad-diffikultajiet fl-irkupru mix-xogħol, mal-istress, mad-depressjoni, mal-għejja eċċessiva u mas-solitudni, kif ukoll ma' nuqqas ta' sodisfazzjon ġenerali bl-impjieg u bil-ħajja personali tal-individwu (Bérastégui, 2021). Barra minn hekk, dawn il-fatturi jikkumplikaw il-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju tal-OSH. Pereżempju, il-kunċett li l-ħaddiema tal-pjattaforma f'it li xejn għandhom opportunitajiet jew m'għandhom l-ebda opportunità biex jinteraġixxu direttament ma' ħaddiema oħra tal-pjattaforma jillimita l-organizzazzjoni tal-ħaddiema (u n-negozjar kollettiv), u f'dak is-sens itellef ukoll ir-realizzazzjoni ta' parteċipazzjoni effettiva tal-ħaddiema fl-iżvilupp ta' sistema ta' mmaniġġjar tal-OSH (Graham *et al.*, 2017; il-Kummissjoni Ewropea, 2020). Id-diffikultajiet fl-identifikazzjoni u fl-aċċess għall-forza tax-xogħol tal-pjattaforma jikkumplikaw ukoll l-implimentazzjoni ta' miżuri preventivi, eż. permezz ta' kampanji ta' informazzjoni, taħriġ jew aċċess għas-servizzi tal-OSH ipprovduti mill-professionisti tal-OSH.

It-tranzizzjoni tax-xogħol u l-karrieri mingħajr konfini

Fl-aħħar nett, ix-xogħol fuq pjattaforma huwa kkaratterizzat minn **karrieri mingħajr konfini u tranzizzjoni tax-xogħol**, li jista' jfisser li l-ħaddiema tal-pjattaforma jiffaċċjaw **nuqqas ta' sigurtà (kronika) fl-impjegi u fid-dħul**. B'mod aktar speċifiku, ix-xogħol fuq pjattaforma jikkonsisti minn sekwenza ta' kompiti temporanji fuq terminu qasir li ma jggarantixxux relazzjoni fit-tul ma' impjegatur wieħed. Il-biċċa l-kbira tal-ħaddiema tal-pjattaforma f'it li xejn għandhom kontroll jew m'għandhom l-ebda kontroll fuq kemm iwettqu kompiti, billi l-kompiti huma assenjati l-aktar komunement jew mill-pjattaforma

jew inkella mill-klijent (Eurofound, 2018), u b'hekk dan jikkumpensa sa ċertu punt l-awtonomija perċepita tal-ħaddiema tal-pjattaformi fit-twettiq ta' xogħol fuq pjattaforma. Bl-istess mod, il-ħaddiema tal-pjattaformi tipikament ikollhom kontroll limitat jew ma jkollhom l-ebda kontroll fuq kemm jaqilgħu għal kull kompitu. Il-ħlas għal kull kompitu huwa ġeneralment iddeterminat mill-pjattaforma jew mill-klijent u, f'dawk il-każijiet fejn il-ħaddiem tal-pjattaforma jista' jstabbilixxi r-rata, il-kompetizzjoni ħarxa bejn il-ħaddiema tista' twassalhom biex jstabbilixxu rata baxxa ħafna. B'riżultat ta' dan, id-dhul mix-xogħol fuq pjattaforma għandu t-tendenza li jkun imprevedibbli u volatili. Madankollu, ir-riċerka turi li grupp dejjem akbar ta' ħaddiema tal-pjattaformi jiddependu mid-dhul mix-xogħol fuq pjattaforma għall-għajxien tagħhom, anke meta x-xogħol fuq pjattaforma ma jkunx l-unika għażla għal sors ta' dhul għal dawn il-ħaddiema (Pesole *et al.*, 2018; Brancati *et al.*, 2020). Il-kompetizzjoni bejn il-ħaddiema tal-pjattaformi tisser ukoll li l-ħaddiema tal-pjattaformi jkollhom iżommu klassifikazzjoni tajba, li tinvolvi domandi emozzjonali sinifikanti (Bérastégui, 2021). Barra minn hekk, ix-xogħol fuq pjattaforma ftiit li xejn jipprovdi opportunitajiet jew ma jipprovdi l-ebda opportunità għall-iżvilupp tal-ħiliet permezz tat-taħriġ u l-progressjoni fil-karriera (Bérastégui, 2021). Dan huwa ta' stress u jista' jwassal għal saħħa mentali u fiżika aktar dgħajfa (EU-OSHA, 2015; Bérastégui, 2021).

It-tagħlimiet meħuda ewlenin għal dawk li jfasslu l-politika u għal dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet

Tagħlima meħuda 1: *minħabba n-natura tax-xogħol fuq pjattaforma u l-kundizzjonijiet li fihom jitwettaq, ir-riskji tal-OSH relatati mal-kompiti tax-xogħol huma akbar mir-riskji tal-OSH li jiltaqqgħu magħhom persuni oħra li jwettqu kompiti tax-xogħol simili*

Il-biċċa l-kbira tar-riskji għas-sikurezza u s-saħħa relatati mal-kompiti li jitwettqu bħala xogħol fuq pjattaforma huma simili għal dawk identifikati f'forom oħra ta' xogħol fejn jitwettqu dawn il-kompiti. Madankollu, dawn ir-riskji huma aggravati għar-raġunijiet li ġejjin, li huma speċifiċi u relatati direttament man-natura tax-xogħol fuq pjattaforma u l-kundizzjonijiet li fihom jitwettaq ix-xogħol fuq pjattaforma:

- **Status fl-impjieg mhux ċar u arranġamenti tax-xogħol mhux standard:** dawn huma komuni fix-xogħol fuq pjattaforma u jikkumplikaw l-applikabbiltà tal-oqfsa regolatorji eżistenti tal-OSH fil-livell tal-UE u fl-Istati Membri.
- **L-użu tal-immaniġġjar algoritmiku u tas-sorveljanza diġitali:** l-immaniġġjar algoritmiku u s-sorveljanza diġitali mhumiex trasparenti u ma jhallu l-ebda lok biex il-ħaddiema jqajmu tħassib jew ilmenti lill-pjattaformi meta jhossu li qed jiġu ttrattati b'mod inġust. L-użu tal-immaniġġjar algoritmiku jimmina l-awtonomija tal-ħaddiema tal-pjattaformi, il-kontroll fuq l-impjieg u l-flessibbiltà, u jikkawża problemi bħall-eżawriment, l-ansjetà u l-istress, u għandu impatt ġeneralment negattiv fuq is-saħħa u l-benesseri tal-ħaddiema tal-pjattaformi. Il-pjattaformi jimmonetizzaw u jisfruttaw id-*data* li tiġi pprovduta mill-utenti tagħhom u ġġenerata minnhom, u li tiġi pproċessata mill-algoritmu. Dan jagħmel il-protezzjoni tad-*data* kwistjoni ewlenija fix-xogħol fuq pjattaforma, billi l-ħaddiema tal-pjattaformi jistgħu ma jkunux jafu liema *data* tinġabar u kif din tintuża, li jista' jikkawża ansjetà u stress.
- **Iżolament professjonali, kunflitti bejn ix-xogħol u l-ħajja privata u nuqqas ta' appoġġ soċjali:** dawn huma assoċjati ma' problemi tal-irqad, eżawriment, diffikultajiet fl-irkupru mix-xogħol, stress, depressjoni, għejja eċċessiva, solitudni, kif ukoll nuqqas ta' sodisfazzjon ġenerali bl-impjieg u bil-ħajja personali tal-individwu.
- **Karrieri mingħajr konfini u tranżizzjoni tax-xogħol:** dawn iwasslu għal nuqqas ta' sigurtà (kronika) fl-impjieg u fid-dhul, kif ukoll għal saħħa mentali u fiżika aktar dgħajfa tal-ħaddiema tal-pjattaformi.

Dawn il-karatteristiċi kollha tax-xogħol fuq pjattaforma huma oqsma li jeħtieġu titjib, li jistħoqqilhom l-attenzjoni ta' dawk li jfasslu l-politika u dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet madwar l-Ewropa, speċjalment billi x-xogħol fuq pjattaforma huwa kkonċentrat f'setturi u f'okkupazzjonijiet li tradizzjonalment għandhom it-tendenza li jkunu aktar perikolużi u spiss jinvolvu xogħol addizzjonali, jiġifieri xogħol li mhuwiex meħtieġ f'impjegi kumparabbli fl-ekonomija tradizzjonali, u għalhekk jista' jeħtieġ sforz u ħiliet addizzjonali.

Dawk li jfasslu l-politika u dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet għandhom jimmiraw l-isforzi tagħhom biex jiżviluppaw miżuri li (i) jiffacilitaw id-determinazzjoni tal-istatus fl-impjegi tal-ħaddiema tal-pjattaformi;

(ii) jifftu l-“kaxxa s-sewda” algoritmika biex jiċċaraw il-funzjonament tal-algoritmi tal-pjattaformi u r-riperkussjonijiet tal-immaniġġjar algoritmiku għall-ħaddiema tal-pjattaformi; (iii) joħolqu opportunitajiet għal djalogu fost il-ħaddiema tal-pjattaformi u bejn il-ħaddiema tal-pjattaformi, il-pjattaformi u partijiet ikkonċernati oħra; (iv) jindirizzaw kwistjonijiet relatati mal-ħin tax-xogħol u kundizzjonijiet tax-xogħol mhux trasparenti u imprevedibbli; u (v) jiżguraw l-infurzar effettiv tal-oqfsa regolatorji eżistenti tal-OSH, kif applikabbli.

Il-miżuri li jgħinu biex jitnaqqsu jew jiġu eliminati l-assimetriji fl-informazzjoni u l-iżbilanċi fis-setgħa bejn il-pjattaformi tax-xogħol diġitali u l-ħaddiema tal-pjattaformi diġitali se jkunu kritiċi f’dan ir-rigward.

Tagħlima meħuda 2: *minħabba n-natura tax-xogħol fuq pjattaforma u tal-kundizzjonijiet li skonthom jitwettagħ, il-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskji (aggravati) tal-OSH isiru aktar ikkumplikati*

In-natura u l-kundizzjonijiet tax-xogħol fuq pjattaforma jikkumplikaw il-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju tal-OSH kif ġej:

- **L-istatus fl-impjeg mhux ċar** u l-klassifikazzjoni (kważi b’mod awtomatiku) **tal-ħaddiema tal-pjattaformi diġitali bħala li jaħdmu għal rashom** ifissru li, fil-prattika, il-pjattaformi diġitali jesternalizzaw l-obbligi li storikament ġew assunti mill-impjegaturi abbażi ta’ relazzjonijiet tradizzjonali bejn l-impjegaturi u l-impjegati. Dan huwa prinċipalment minħabba li l-pjattaformi jsostnu li huma jipprovdu intermedjazzjoni online biss, u mhux is-servizzi sottostanti (eż. it-trasport), u dan iwassal biex il-ħaddiema tal-pjattaformi jiġu kklassifikati bħala li jaħdmu għal rashom. Madankollu, dan jimplika li l-qafas regolatorju tal-OSH mhuwiex (kompletament) applikabbli għall-ħaddiema tal-pjattaformi. Dan ifisser ukoll li l-awtoritajiet tal-OSH jistgħu ma jkunux ċerti jekk ix-xogħol fuq pjattaforma jaqax fi ħdan il-mandat tagħhom. Dan jikkumplikaw l-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju (inklużi l-monitoraġġ u l-infurzar tar-regolamenti dwar l-OSH).
- **Il-karatteristiċi essenzjali tax-xogħol fuq pjattaforma diġitali** jikkumplikaw l-implimentazzjoni tal-komponenti fundamentali tas-sistemi ta’ mmaniġġjar tal-OSH f’diversi oqsma, fir-rigward tal-valutazzjoni tar-riskju, il-miżuri preventivi u protettivi, it-taħriġ, il-partecipazzjoni tal-ħaddiema u l-ispezzjonijiet tax-xogħol. Hemm ħafna eżempji f’dan ir-rigward: diffikultajiet fl-identifikazzjoni u fl-ilħuq tal-ħaddiema tal-pjattaformi (minħabba l-anonimità u l-firxa ġeografika tal-forza tax-xogħol u d-dawran għoli tagħha), in-nuqqas ta’ postijiet tax-xogħol komuni u fissi, in-natura temporanja tar-relazzjonijiet kuntrattwali, eċċ.

Dawk li jfasslu l-politika u dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet għandhom iqisu kwistjonijiet ewlenin bħad-determinazzjoni tal-istatus fl-impjeg, in-nuqqas ta’ trasparenza b’rabta mal-funzjonament tal-algoritmi, u n-nuqqas ta’ djalogu u konsultazzjoni mill-perspettiva tal-implikazzjonijiet tagħhom għall-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju tal-OSH. Hawnhekk, il-miżuri għandhom ikunu mmirati mhux biss lejn il-pjattaformi tax-xogħol diġitali u l-ħaddiema tal-pjattaformi, iżda wkoll lejn l-aġenziji governattivi, l-awtoritajiet tax-xogħol u tal-OSH, il-fornituri ta’ taħriġ, is-sħab soċjali u partijiet ikkonċernati oħra.

Tagħlima meħuda 3: *billi r-riċerka, il-politika u l-prattika b’rabta max-xogħol fuq pjattaforma injoraw kemxejn l-OSH, b’mod partikolari l-prevenzjoni u l-ġestjoni tar-riskju, hemm diskrepanzi kritiċi fl-għarfien u nuqqas ta’ sensibilizzazzjoni dwar kwistjonijiet relatati mal-OSH*

Ir-rieżami tad-dokumentazzjoni dwar l-OSH u x-xogħol fuq pjattaforma (EU-OSHA, 2021) jiżvela wkoll oqsma potenzjali għal aktar sforzi ta’ riċerka u ġbir ta’ *data* li jistgħu jipprovdu għarfien aħjar rigward ir-riskji tal-OSH involuti fix-xogħol fuq pjattaforma u l-isfidi għall-prevenzjoni u l-ġestjoni ta’ dawk ir-riskji. B’dan il-mod, din ir-riċerka tikkontribwixxi biex tinforma bażi ta’ evidenza usa’ għat-tfassil ta’ politika. B’mod partikolari, huma meħtieġa aktar sforzi ta’ riċerka u ta’ ġbir ta’ *data* mmirata dwar il-prevenzjoni u l-ġestjoni tal-OSH fix-xogħol fuq pjattaforma (eż. permezz ta’ obbligi ta’ reġistrazzjoni u rappurtar għall-pjattaformi diġitali). Fil-biċċa l-kbira dawn is-suġġetti ġew injorati fil-letteratura, iżda huma kritiċi biex jappoġġaw l-azzjonijiet tal-gvernijiet, tas-sħab soċjali, tal-ispettorati tax-xogħol u tal-awtoritajiet tal-OSH fil-qasam. B’mod ġenerali, fehim aħjar tal-OSH fil-kuntest tax-xogħol fuq pjattaforma jista’ jgħin biex jinstabu Prattiki tajbin li jistgħu jiġu trasferiti minn kuntest għal ieħor, u jista’ jwassal biex il-partijiet ikkonċernati differenti jitgħallmu xi lezzjonijiet. Għal dawn ir-raġunijiet, kompiti oħra li għandhom jitwettqu bħala parti minn dan il-proġett ta’ riċerka tal-EU-OSHA dwar l-OSH u x-xogħol fuq pjattaforma diġà għandhom l-għan li jindirizzaw dawn id-diskrepanzi fid-*data* u fl-għarfien, eż. billi jeżaminaw liema approċċi ntużaw fil-politika u fil-prattika biex jiġu evitati r-riskji tal-OSH, jimmonitorjaw u jinfurzaw ir-

regoli u r-regolamenti tal-OSH (bħal każ ta' politika dwar il-"liġi dwar is-sewwieqa" Spanjola li juri kif għandu jiġi indirizzat in-nuqqas ta' trasparenza fl-immaniġġjar algoritmiku; każ ta' politika li juri azzjonijiet mill-ispettorati tax-xogħol fi Stati Membri magħżula tal-UE).

Fl-aħħar nett, u importanti, huwa ċar li hemm nuqqas ta' sensibilizzazzjoni dwar ir-riskji tal-OSH assoċjati max-xogħol fuq pjattaforma u kif dawn ir-riskji tal-OSH jistgħu jiġu evitati jew ġestiti. Dan ma jaffettwax biss il-ħidma ta' dawk li jfasslu l-politika u dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet, kif deskritt hawn fuq, iżda għandu wkoll impatt fuq il-pjattaformi tax-xogħol diġitali u fuq il-ħaddiema tal-pjattaformi. F'dan ir-rigward, għandhom jiġu implimentati miżuri biex il-pjattaformi u l-ħaddiema tal-pjattaformi jiġu infurmati aħjar dwar ir-riskji tal-OSH u kif dawn jistgħu jiġu evitati jew ġestiti, dwar l-atturi disponibbli biex jappoġġawhom, dwar ir-responsabbiltajiet tal-partijiet involuti, eċċ. Filwaqt li xi wħud minn dawn il-punti huma konnessi mad-dibattitu dwar l-istatus fl-impjeg tal-ħaddiema tal-pjattaformi, dan ma għandux ikun ostaklu biex b'mod ġenerali jiżdiedu t-trasparenza u l-appoġġ.

Awturi: Karolien Lenaerts (HIVA-KULeuven), Willem Waeyaert (EFTHEIA), Ine Smits (HIVA-KULeuven), Harald Hauben (EFTHEIA)

Immaniġġjar tal-proġett: Maurizio Curtarelli, Emmanuelle Brun

Din in-nota dwar il-politika ġiet ikkummissjonata mill-Aġenzija Ewropea għas-Sigurtà u s-Saħħa fuq il-Post tax-Xogħol (EU-OSHA). Il-kontenut tagħha, inkluża kull opinjoni u/jew konklużjoni espressa, huwa dak tal-awturi biss u mhux neċessarjament jirrifletti l-fehmiet tal-EU-OSHA.

Traduzzjoni pprovduta miċ-Ċentru ta' Traduzzjoni (CdT, Lussemburgu), bbażata fuq test originali bl-Ingliż.

Referenzi

- Bérestégui, P. (2021), *Exposure to psychosocial risk factors in the gig economy: a systematic review* (Esponiment għall-fatturi ta' riskju psikosoċjali fl-ekonomija tal-gigs: rieżami sistematiku). Rapport tal-ETUI, l-Istitut Ewropew tat-Trade Unions. Disponibbli fuq: <https://www.etui.org/sites/default/files/2021-01/Exposure%20to%20psychosocial%20risk%20factors%20in%20the%20gig%20economy-a%20systematic%20review-web-2021.pdf>
- Brancati, M et al. (2020), *New evidence on platform workers in Europe: results from the second COLLEEM survey* (Evidenza ġdida dwar il-ħaddiema tal-pjattaformi fl-Ewropa: riżultati mit-tieni sħarriġ COLLEEM). Rapport tal-JRC Xjenza għall-Politika, l-Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea, il-Lussemburgu. Disponibbli fuq: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/new-evidence-platform-workers-europe>
- Cedefop (2020), *Developing and matching skills in the online platform economy: findings on new forms of digital work and learning from Cedefop's CrowdLearn study* (L-iżvilupp u t-tqabbil tal-ħiliet fl-ekonomija tal-pjattaformi online: sejbiet dwar forum ġodda ta' xogħol diġitali u taġħlimiet mill-istudju CrowdLearn tas-Cedefop). Disponibbli fuq: https://www.cedefop.europa.eu/files/3085_en.pdf
- Cockburn, W. (2021), "OSH in the future: where next?" (L-OSH fil-futur: fejn imiss?) *European Journal of Workplace Innovation* (Il-Ġurnal Ewropew tal-Innovazzjoni fuq il-Post tax-Xogħol), Vol. 6, pp. 84-97.
- De Stefano, V. (2021), *Platform work and the employment relationship* (Ix-xogħol fuq pjattaforma u r-relazzjoni tal-impjeg). id-Dokument ta' Fidma 27 tal-ILO, l-Organizzazzjoni Internazzjonali tax-Xogħol. Disponibbli fuq: https://www.ilo.org/global/publications/working-papers/WCMS_777866/lang--en/index.htm
- EU-OSHA (2015), *A review on the future of work: online labour exchanges, or 'crowdsourcing': implications for occupational health and safety* (Rieżami dwar il-futur tax-xogħol: skambji ta' xogħol online, jew "crowdsourcing": implikazzjonijiet għas-saħħa u sikurezza okkupazzjonali). Disponibbli fuq: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-resources/seminars/focal-points-seminar-review-articles-future-work>
- EU-OSHA (2017), *Protecting workers in the online platform economy: an overview of regulatory and policy developments in the EU* (Il-protezzjoni tal-ħaddiema fl-ekonomija tal-pjattaformi online: ħarsa ġenerali lejn l-iżviluppi regolatorji u ta' politika fl-UE). Disponibbli fuq: <https://osha.europa.eu/en/publications/protecting-workers-online-platform-economy-overview-regulatory-and-policy-developments>
- EU-OSHA (2021), *Digital platform work and occupational safety and health: a review* (Ix-xogħol fuq pjattaforma diġitali u s-saħħa u sikurezza okkupazzjonali: rieżami). Disponibbli fuq: <https://osha.europa.eu/en/publications>
- Eurofound (2018), *Employment and working conditions of selected types of platform work* (Il-kundizzjonijiet tal-impjeg u tax-xogħol ta' tipi magħżula ta' xogħol fuq pjattaforma). Disponibbli fuq: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2018/employment-and-working-conditions-of-selected-types-of-platform-work>
- Il-Kummissjoni Ewropea (2020), *Study to gather evidence on the working conditions of platform workers* (Studju biex tinġabar evidenza dwar il-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-ħaddiema tal-pjattaformi). Disponibbli fuq: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8280>
- Il-Kummissjoni Ewropea (2021), Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Regġuni — Qafas Strateġiku tal-UE dwar is-Saħħa u s-Sikurezza fuq il-Post tax-Xogħol 2021-2027: is-sikurezza u s-saħħa okkupazzjonali għal dinja tax-xogħol li qed tinbidel (COM(2021) 323 final).
- Il-Parlament Ewropew (2020), *The platform economy and precarious work* (L-ekonomija tal-pjattaformi u x-xogħol prekarju). Disponibbli fuq: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652734/IPOL_STU\(2020\)652734_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652734/IPOL_STU(2020)652734_EN.pdf)

- Garben, S. (2019), "The regulatory challenge of occupational safety and health in the online platform economy" (L-isfida regolatorja tas-saħħa u sikurezza okkupazzjonali fl-ekonomija tal-pjattaformi online). *International Social Security Review* (Rieżami Internazzjonali tas-Sigurtà Soċjali), Vol. 72, Nru 3, pp. 95-112.
- Graham, M. *et al.* (2017), "Digital labour and development : Impacts of global digital labour platforms and the gig economy on worker livelihoods" (L-impatti tal-pjattaformi globali tax-xogħol diġitali u tal-ekonomija tal-gigs fuq l-ġhajxien tal-ħaddiema). *Transfer: European Review of Labour and Research* (Trasferiment: ir-Rieżami Ewropew tax-Xogħol u r-Riċerka), Vol. 23, Nru 2, pp. 135-162.
- Howard, J. (2017), "Nonstandard work arrangements and worker health and safety" (Arranġamenti tax-xogħol mhux standard u s-saħħa u s-sikurezza tal-ħaddiema). *American Journal of Industrial Medicine* (Il-Ġurnal Amerikan tal-Medicina Industrijali), Vol. 60, Nru 1, pp. 1-10.
- ILO (2021), *World employment and social outlook: the role of digital labour platforms in transforming the world of work* (Prospettiva dinjija għall-impjeg u soċjali: ir-rwol tal-pjattaformi tax-xogħol diġitali fit-trasformazzjoni tad-dinja tax-xogħol). Rapport Emblematiku tal-ILO. Disponibbli fuq: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_771749.pdf
- Kellogg K. C. *et al.* (2020), "Algorithms at work: the new contested terrain of control" (Kif jaħdmu l-algoritmi: it-territorju ta' kontroll ikkontestat il-ġdid). *Academy of Management Annals* (L-Akkademja tal-Annali tal-Immaniġġjar), Vol. 14, Nru 1, pp. 366-410. Disponibbli fuq: <https://journals.aom.org/doi/10.5465/annals.2018.0174>
- Möhlmann, M. u Zalmanson, L. (2017), "Hands on the wheel: navigating algorithmic management and Uber drivers' autonomy" (Idejna fuq l-istering: navigazzjoni tal-immaniġġjar algoritmiku u tal-awtonomija tas-sewwieqa ta' Uber). Dokument ta' Riċerka għall-Konferenza Internazzjonali dwar is-Sistemi ta' Informazzjoni. Disponibbli fuq: https://www.researchgate.net/profile/Mareike-Moehlmann2/publication/319965259_Hands_on_the_wheel_Navigating_algorithmic_management_and_Uber_drivers%27_autonomy/links/59c3eaf845851590b13c8ec2/Hands-on-the-wheel-Navigating-algorithmic-management-and-Uber-drivers-autonomy.pdf
- Moore, P. (2019), *OSH and the future of work: benefits and risks of artificial Intelligence tools in workplaces* (L-OSH u l-futur tax-xogħol: benefiċċji u riskji tal-għodod tal-Intelliġenza artifiċjali fuq il-postijiet tax-xogħol), Dokument ta' Diskussjoni, EU-OSHA. Disponibbli fuq: <https://osha.europa.eu/en/publications/osh-and-future-work-benefits-and-risks-artificial-intelligence-tools-workplaces>
- OECD (2018), *Gig economy: boon or bane?* (L-ekonomija tal-gigs: tajba jew ħażina?) Dokument ta' Fidma tal-OECD. Disponibbli fuq: [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP\(2019\)19&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP(2019)19&docLanguage=En)
- Pesole, A. *et al.* (2018), *Platform workers in Europe: evidence from the COLLEEM survey* (Il-ħaddiema tal-pjattaformi fl-Ewropa: evidenza mill-istħarriġ COLLEEM). Rapport tal-JRC Xjenza għall-Politika, l-Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea, il-Lussemburgu. Disponibbli fuq: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/111111111/52393>
- Prassl, J. (2018), *Humans as a service: the promise and perils of work in the gig economy* (L-umani bħala servizz: il-wegħda u l-perikli tax-xogħol fl-ekonomija tal-gigs). Oxford University Press, Oxford, Ir-Renju Unit.
- Samant, Y. (2019), "The promises and perils of the platform economy: occupational health and safety challenges and the opportunities for labour inspections" (Il-wegħdiet u l-perikli tal-ekonomija tal-pjattaformi: l-isfidi tas-saħħa u sikurezza okkupazzjonali u l-opportunitajiet għall-ispezzjonijiet tax-xogħol). ILO. Disponibbli fuq: https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/events-training/events-meetings/world-day-for-safety/33thinkpieces/WCMS_681619/lang--en/index.htm
- Stephany, F. *et al.* (2020), "Distancing bonus or downscaling loss? The changing livelihood of US online workers in times of COVID-19" (Iddistanzjar tal-bonuses jew tnaqqis tat-telf? L-ġhajxien jinbidel tal-ħaddiema online fl-Istati Uniti fi żmien il-COVID-19). *Journal of Economic and*

Human Geography (Il-Ġurnal tal-Ġeografija Ekonomika u Umana), Vol. 111, Nru 3, pp. 561-573.

Thaler, R. u Sunstein, C. (2008), *Nudge — improving decisions about health, wealth and happiness* (Nudge — titjib tad-deċiżjonijiet dwar is-saħħa, il-ġid u l-kuntentizza). Yale University Press, New Haven, CT.

Tran, M. u Sokas R. (2017), “The gig economy and contingent work: an occupational health assessment” (L-ekonomija tal-gigs u x-xogħol kontingenti: valutazzjoni tas-saħħa okkupazzjonali). *Journal of Occupational and Environmental Medicine* (Il-Ġurnal tal-Medicina Okkupazzjonali u Ambjentali), Vol. 59, Nru 4, pp. 63-66.

Woodcock J. u Johnson M. R. (2017), “Gamification: what it is, and how to fight it” (Ludifikazzjoni: x'inhi u kif niġġidulha). *The Sociological Review* (Ir-Rieżami Soċjoloġiku), Vol. 66, Nru 3, pp. 542-558. Disponibbli fuq:

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0038026117728620>